

کتابشناسی نوروز

○ مریم ابراهیم زاده

○ کتابشناسی نوروز

○ تالیف و تدوین: نادر کریمیان سردشتی؛ علیرضا

عسگری چاوردی

○ تهران، سازمان میراث فرهنگی کشور، ۱۳۷۹ ش

(Subject) است. ویژگی‌های خاص موضوع نوروز موجب شده است که فهرست آثار و مقالات به ترتیب حروف الفبایی نام نویسندگان برحسب موضوع تنظیم شود. از نظر شکل کتابشناختی یعنی از لحاظ نوع و شکل موادی که سیاهه می‌کنند شامل کتابنامه، مقاله‌نامه و مجموعه‌ها، پایان‌نامه‌ها [مواردی معدود]، فهرست‌های انتشار یافته، نسخه‌های خطی را دربر می‌گیرد. از نظر شیوه تنظیم کتابشناسی از سه روش الفبایی (یا فرهنگی)، دستگاهی (موضوعی یا رده‌ای) و سنواتی (یا تقویمی) از شیوه الفبایی استفاده شده است. مقالات آمده در کتابشناسی داخل گیومه مشخص و معین شده‌اند.

از نظر وضعیت نشر مواد مندرج در آن شامل هم مواد چاپی بوده و هم مواد غیرچاپی (همچون فهرست مقالات نخستین همایش نوروز بایگانی در آرشیو پژوهشکده مردم‌شناسی و نسخه‌های خطی) را دربر می‌گیرد. از نظر اهداف کتابشناسی گاهی موادی به شکل تحلیلی (Analytical) در قالب معرفی پژوهش آمده است و گاهی نیز کتاب‌های مستقل نوروزشناسی به شکل توصیفی (Descriptive) آمده‌اند که برای محققان و پژوهشگران بسیار مفید فایده است و گاهی نیز به شکل کتابشناسی شمارشی فهرست شده‌اند که اطلاعات کتابشناختی آنها در حد معرفی مقاله و یا کتاب و بیان کلیدواژه‌های آنها بسنده شده است. بدون تردید این کتابشناسی علی‌رغم زحماتی که برای آن مؤلفان بر خود هموار کرده‌اند نمی‌تواند تمام پژوهش‌ها و تحقیقات و مقالات به همه زبان‌های دنیا در زمینه نوروز که از آغاز تاکنون چاپ و منتشر شده‌اند را دربر گیرد، به ویژه که به قول متخصصان فن کتابشناسی، «کتابشناسی جهانی» (Universal) به خواب و خیال می‌ماند. علاوه بر این کتابشناسی طوری تنظیم شده که دانش‌پژوهان بتوانند باصرف حداقل وقت موضوعات و منابع موردنیاز خود را در این کتاب بیابند. امید است که این کتاب هرچه زودتر در دسترس علاقه‌مندان قرار گیرد و خلأ موجود در زمینه کتابشناسی نوروز را پر کند و همچنین امیدواریم این کتابشناسی با وجود برخی نارسایی‌ها کمکی باشد برای آنان که می‌خواهند در شناساندن این جشن ملی، مذهبی و تاریخی گامی مؤثر و جدی بردارند.

کتابشناسی‌ها و فهرست‌ها کلید پژوهش در هر رشته‌ای از علوم بشری است. کتابشناسی نوروز نیز که به مناسبت همایش بین‌المللی نوروز تدوین، تالیف و آماده چاپ است، راهنمایی است جهت محققان و پژوهشگرانی که در حوزه آداب و سنن و فرهنگ ایران به مطالعه و تحقیق می‌پردازند. اصولاً هر تحقیق و پژوهشی محتاج شناخت محورهای موضوعی و منابع و مآخذ مربوط به آن است و کتابشناسی‌ها پایه و اساس این شناخت محسوب می‌گردند. فکر تدوین و تالیف این کتاب به دنبال نخستین همایش نوروز (شیراز - تخت‌جمشید، اسفند ۱۳۷۷ ش) مورد توجه قرار گرفت. گسترش پژوهش‌ها و تحقیقات در زمینه نوروز و آداب و سنن آن به خصوص در چند ساله اخیر و نیاز جامعه که منجر به برگزاری نخستین همایش نوروز گردید حاکی از این بود که مرجعی برای محققان و اندیشمندان که به مطالعات نوروزشناسی می‌پردازند فراهم آید.

کتابشناسی براساس موضوعی طبقه‌بندی شده و موضوعات آن ۱۶ عنوان اصلی را به ترتیب ذیل دربرمی‌گیرد:

- ۱) نوروزشناسی [شامل کلیات آداب و سنن و تاریخچه نوروز].
- ۲) نوروز جشن آغاز هستی و جنبش طبیعت.
- ۳) گاه شماری نوروز
- ۴) نوروز در ایران پیش از اسلام و دوره اسلامی
- ۵) نوروز، آیین‌ها و باورهای ملی، مذهبی [شامل اسطوره‌ها، افسانه‌ها، باورهای دیرینه مردم نسبت به نوروز و نوروز از دیدگاه مذهبی در دین زرتشتی، اسلام و...].
- ۶) نوروز در سرزمین ایران [که شامل حوزه جغرافیایی امروز ایران خواهد بود و نوروز در مناطق مختلف ایران را دربرمی‌گیرد].
- ۷) جشن فروردگان، خشمه مسترقه، گهنبار ششم (همسپتمم سالگرد آفرینش انسان) و چهارشنبه‌سوری.
- ۸) میرنوروزی یا میربهراری [میرمیرین].
- ۹) سفره نوروزی، هفت‌سین و سبزه.
- ۱۰) موسیقی و نواهای نوروزی.
- ۱۱) شعر و ادبیات نوروز.

- ۱۲) سیزده نوروز.
 - ۱۳) نوروز در سفرنامه‌ها.
 - ۱۴) مراسم نوروز در دیگر کشورها [بیشتر شامل کشورهای عراق، ترکیه و کشورهای آسیای مرکزی و افغانستان، پاکستان، هند و...].
 - ۱۵) نسخه‌های خطی درباره نوروز و نوروزنامه‌ها.
 - ۱۶) منابع و مقالات خارجی.
- بدیهی است که می‌توان به تقسیم‌بندی‌های دیگر نیز قائل بود و یا اینکه موضوعات فرعی را نیز به عنوان محور موضوعی قرارداد اما به هر روی این عناوین، عناوین اصلی آداب و سنن و مراسم نوروزی بود. افزون بر آن که اطلاعات کتابشناختی سفرنامه‌ها و نسخه‌های خطی و منابع و مقالات خارجی و مراسم نوروزی در سایر کشورها نیز به طور مستقل و جداگانه تنظیم و تهیه شده است.
- کتابشناسی نوروز با دیاچهای از نویسندگان در شرح و توضیح اهمیت نوروز و نقش آن در گفت و گوی تمدن‌ها آغاز شده و درضمن آن به روش کار، اهداف و موضوعات آن نیز اشارت رفته است.
- این کتابشناسی از نظر دامنه موضوعی جزو کتابشناسی‌های تخصصی (Allocated) بوده که از انواع کتابشناسی‌های اختصاصی، جزو کتابشناسی‌های موضوعی